

Framer Framed - Jaarverslag 2021

Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling



Framer Framed - Jaarverslag 2021

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling



FRAMER FRAMED

Stichting Framer Framed
Oranje-Vrijstaatkade 71
1093 KS, Amsterdam

T: 020 7630973
E: info@framerframed.nl
W: www.framerframed.nl

Werkplaats Molenwijk
Molenaarsweg 3
1035 EJ, Amsterdam

E: werkplaats@framerframed.nl
W: <https://framerframed.nl/werkplaats-molenwijk>

KvK Amsterdam: 51823039

1.1 Inleiding	p. 3
1.2 Samenvatting prestaties	p. 5
1.3 Covid-programmering	p. 6
1.4 Internationale programmering	p. 9
2. Tentoonstellingen	p. 10
2.1 Tentoonstellingen overzicht	p. 11
2.2 Uitgelichte tentoonstelling	p. 13
2.3 Uitgelichte tentoonstelling CICC	p. 16
3. Educatie & Communities	p. 17
3.1 Educatie kinderen en jeugd	p. 17
3.2 Educatie volwassenen	p. 19
3.3 Communities	p. 25
4. Collecties, archieven en residenties	p. 28
5. Publieksbereik	p. 31
6. Organisatie	p. 34

1. Inleiding

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

2021 was het eerste jaar van de nieuwe Kunstenplan- en BIS periode (2021-2024). Daarmee kon Framer Framed het voorgestelde beleid en programma inzetten voor de komende jaren. Framer Framed richt zich deze periode op het beter verbinden van presentatiebeleid, theoretische inbedding, maatschappelijke duiding en publieksparticipatie. Kennis wordt beschikbaar en deelbaar gemaakt.

Centraal in deze periode staat de vraag: wat betekent het om een werkelijk publieke instelling te zijn? We werken met de uitspraak van schrijver en wetenschapper David van Reybrouck: 'We leggen de lat hoog en de drempel laag'. Het is tijd dat kunstinstellingen zich als sociale, educatieve plekken gaan manifesteren. Met leeshoeken, workshopruimtes en ontmoetingsruimtes waar mensen elkaar kunnen ontmoeten. Nieuwe bezoekers maken kennis met hedendaagse kunst. Een steeds breder publiek praat mee. Zo'n presentatie-instelling wil Framer Framed zijn. Middenin de samenleving, verbonden met plaatselijke en mondiale vraagstukken. Wij beschouwen onze tentoonstellingsruimte als een sociaal domein.

De wisselwerking tussen kunstwerken en publiek creëert een tijdelijke wereld van betekenissen, waar plaats is voor ontmoeting, uitwisseling, discussie en analyse. We zoeken onze partners in de culturele wereld maar ook in de maatschappelijke, om rond de tentoonstellingen een uitgebreid publieksprogramma mee te organiseren. Soms over gevoelige kwesties, soms over explosieve. Dominante verhalen dagen we uit. Kleine of onderbelichte onderwerpen bieden we ruimte. Zo ontstaan er allerlei geschiedenissen naast elkaar.

Framer Framed is zich bewust van het belang om zichtbaar te maken wiens stem gehoord wordt binnen het verhaal dat in een tentoonstelling wordt verteld. Framer Framed doet dit op twee manieren. In het tentoonstellingsprogramma wordt gewerkt met (internationale) curatoren en kunstenaars die meerstemmigheid in hun werk ingebed hebben en/of werk maken dat gaat over sociale rechtvaardigheid. Binnen dit internationale programma trekken curatoren en kunstenaars op met collectieven, communities en maatschappelijke organisaties. Ze geven de tentoonstellingen samen vorm. In deze programmalijnen ligt de nadruk op kritische analyse en op nieuwe of alternatieve (kunst)praktijken. Maar Framer Framed kiest er ook voor om zelf direct met lokale communities te werken en hen de mogelijkheid te geven hun artistieke stem te laten horen. Tijdens de corona lockdowns konden zij toch terecht dankzij een uitzondering die het stadsdeel maakte voor kwetsbare groepen.



1. Inleiding

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

Framer Framed heeft meebewogen op twee kerngebieden vanwege corona: presentatie en publieksbereik. De presentaties hebben een belangrijke digitale component gekregen, hybride tentoonstellingen en publieksprogramma's zijn ontwikkeld en zijn in sommige gevallen nog steeds een uitkomst. Het betreft een internationaal publiek en biedt onze programma's ook aan bij mensen die fysiek niet aanwezig kunnen zijn. De komende tijd zal Framer Framed zich toeleggen op het verder ontwikkelen van de kennis op dit gebied en nieuwe deelbare tools ontwikkelen die hybride programma's en publicaties mogelijk maken.

De organisatie heeft zich tijdens de sluitingen ook gericht op het creëren van nieuwe samenwerkingen waarbinnen werk door kunstenaars op basis van programma's, onderzoek of collecties werden gerealiseerd. Het sluiten van Framer Framed heeft niet voor een vermindering van werken in opdracht geleid, in tegendeel er is aanzienlijk meer aan kunstenaarshonoraria besteed dan begroot voor 2021. Hiervoor zijn onder andere de extra COVID-19 gelden van het ministerie van OCW aangewend die BIS instellingen ontvingen. Een keuze die wij namen op basis van de moeilijke situatie voor veel kunstenaars die minder opdrachten en tentoonstellingen kregen.



Deals All Over een project en tentoonstelling van We Sell Reality en Elke Uitentuis.
Foto's: Maarten nauw

1.2 Samenvatting prestaties

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

- Heeft Framer Framed de Fair Practice Code geïmplementeerd, waardoor het team en de directie voor het eerst sinds de oprichting van de organisatie sociale zekerheid hebben gekregen.
- In totaal heeft Framer Framed 34.358 bezoekers ontvangen op locatie, waarvan 24.339 op locatie en 11.362 digitale bezoekers. Van de bezoekers op locatie waren 2.477 via publieks programma en 749 deelnemers van schoolgebonden activiteiten.
- Heeft Framer Framed tien tentoonstellingen gepresenteerd in samenwerking met onder meer het Van Abbemuseum, Metro54, Bosnian Girl en Kunsthalles Maastricht, waaronder een online in samenwerking met het Amsterdam Museum. Mede ondersteund door onder andere Innovatievoorstel AFK, Stimuleringsfonds voor Creatieve Industrie en Outset.
- Er werden 44 activiteiten georganiseerd in Werkplaats Molenwijk met educatieprogramma's, residenties, tentoonstellingen en projecten met de buurt, ondersteund door BankGiro Loterij Fonds, MeeMaakpodia - Fonds voor Cultuurparticipatie, Stadsdeel Noord en Innovatiesubsidie van het AFK.
- Er werden 54 schoolgebonden educatie programma's georganiseerd, voor het Primair Onderwijs, VMBO en HBO/WO.
- Er werden 147 overige activiteiten op locatie georganiseerd bestaande uit lezingen, symposia, boekpresentaties, filmvertoningen, rondleidingen en performances.
- Er werden 13 stageplekken gerealiseerd voor onder andere studenten van Hogeschool voor de Kunsten Utrecht; Museum Studies, UvA; Sociale Geografie, UU; Willem de Kooning Akademie; Kunstgeschiedenis, UG; Master Visual Arts, Artez; en Comparative Cultural Analysis, UvA.
- 26 vrijwilligers leverden een gezamenlijk bijdrage van 2,1 fte aan de realisatie van het programma

1.3 COVID-19 programma

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

Digitale tentoonstellingen, hybride programma's en andere specifieke projecten

Hieronder leest u welke activiteiten werden ontwikkeld tijdens de gedwongen Covid sluiting om bestaand publiek te behouden of nieuw publiek te genereren en om kunstenaars ook tijdens de lockdown van werk te blijven voorzien. Framer Framed heeft dat gedaan door digitale projecten en bijeenkomsten op te zetten (tentoonstellingen, workshops, events), kwetsbare groepen te faciliteren en te betrekken bij de activiteiten, door in te zetten op educatie en talentontwikkeling en door het opzetten van nieuwe residenties zodat kunstenaars in de gelegenheid gesteld worden om nieuw werk te maken.

Een voor Framer Framed nieuwe manier van tentoonstellingen maken werd in 2020 voor het eerst ingezet: de 'digitale tentoonstellingszaal'. Na de succesvolle opening van *Drawing Stories*, de bijdrage van Framer Framed aan *Corona in de Stad* (een initiatief van het Amsterdam Museum) opende in 2021 de tweede 'digitale tentoonstellingszaal' *Shaping Feelings*. Deze online tentoonstelling toonden het resultaat van projecten die Framer Framed specifiek initieerde in het kader van de corona lockdowns en de isolatie die daarmee gepaard ging.

Sinds het begin van de coronacrisis bleef Framer Framed samenwerken met kunstenaars, opvoeders, ngo's, lokale scholen en de lokale overheid om verschillende vormen van activiteiten te creëren in Amsterdam Noord en Oost voor kinderen, jongeren en kwetsbare groepen. Deze artistiek-maatschappelijke activiteiten proberen veilige ruimtes te bieden voor actief luisteren, voor elkaar zorgen en samen zijn in deze tijden van angst en beklemming, waar ongrijpbare en non-verbale gevoelens in verschillende vormen kunnen worden gematerialiseerd.

Extra programma's tijdens corona

Er werden in totaal vijf online workshopseries *Stay Strong Photo Series* georganiseerd voor verschillende kwetsbare groepen. Op afstand werd samengewerkt met kunstenaar Karine Versluis en I-Psy Arts om online fotografie-workshops te geven aan immigranten met psychische klachten, vluchtelingen van Warm Welkom of jongeren in de jeugdzorg. De nadruk in de workshops ligt op het verhaal achter de foto's. De deelnemers leren dit door middel van het maken van foto's aan de hand van concrete opdrachten.

In 2021 werden twee edities van *Stay Strong Photo Stories* georganiseerd met als doel jonge bewoners (van 14 tot 26 jaar) uit Amsterdam-Oost te begeleiden in het uiten van zichzelf, hun worstelingen en vreugdes door middel van fotografie, ongeacht of de deelnemers bekend waren met fotografietechnieken. Elke week kwamen de deelnemers samen om hun verhalen en werk te delen.



Gluklya, 1.5-meter (2020)



Marieke Zwart, *The River* (2020)



Domenique Himmelsbach de Vries, *The UNA-Performance* (2020)

Bovenstaande werken vormden onderdeel van de online tentoonstelling *Drawing Stories*

1.3 COVID-19 programma

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

In 2021 meldt het CBS dat jongeren mentaal het zwaarst getroffen zijn door de corona pandemie. Om jongeren perspectief te bieden, in beweging te brengen en eenzaamheid tegen te gaan, heeft Framer Framed een aantal projecten opgezet in samenwerking met verschillende kunstenaars. In deze projecten kregen jongeren de ruimte voor creatieve uiting en artistieke ontwikkeling in een moeilijke tijd.

In Werkplaats Molenwijk organiseerde Framer Framed een reeks van 6 verschillende creatieve workshops voor meiden en jonge vrouwen. De deelnemers werden uitgenodigd om te werken aan het verbeelden van verleden, heden en toekomst. Verschillende artistieke vormen zijn gebruikt om uiting te geven aan wat er speelt in hun persoonlijke levens en hun verwachtingen van de toekomst. Van tekenen tot theater en van schilderen tot spoken word. Het doel van Future Today was empowerment door middel van creatieve en artistieke opdrachten en verbeelding van de eigen identiteit en de toekomst.

Taal voor Eenzaamheid

In het project Taal voor Eenzaamheid gaat het om eenzaamheid bespreekbaar te maken onder jongeren tussen de 16-21 jaar, door middel van artistieke, participatieve interventies. Juist in tijden van een pandemie en de lockdowns was dit een belangrijk onderwerp om te bespreken met jongeren. Taal voor Eenzaamheid is onderdeel van een langere samenwerking met kunstenaar Madeline Hageman en design antropoloog Tina Lenz.

Uit het boekje Eenzaam Protest:

Als eenzaamheid een persoon was, wat zou hem of haar dan schrijven?

‘Stomme eenzaamheid,

Je bent voor mij een donker gekleed persoon, die altijd lacht.

Eenzaamheid je bent niet altijd aanwezig, maar wanneer je dit wel bent waarom?

Wanneer jij er bent trek ik mij terug.

Je bent net als een persoon van vroeger die je liever niet tegenkomt, maar wanneer dit gebeurt is het eigenlijk ook niet altijd erg. Je laat mij nadenken over mensen en dingen in mijn leven, dus toch een soort van bedankt.

Liefs, Lisa’

Midzomer- en Midwinter Mokum

Midzomer- en Midwinter Mokum was een extra impuls vanuit de gemeente om juist tijdens de coronaperiode extra activiteiten voor kinderen en jongeren te organiseren die niet op vakantie konden. Framer Framed wist samen met tal van partners een programma in Amsterdam Oost en Amsterdam Noord vorm te geven, zowel tijdens de zomer als tijdens de kerstvakantie 2021. Binnen Midzomer- en Midwinter Mokum en tijdens de najaars- en meivakanties vonden buitenschoolse programma's plaats. Voor kinderen en jongeren werden programma's ontwikkeld. Deze 12 openbare activiteiten werden bezocht door 92 kinderen.



Parade in de Molenwijk (2021) door Pretformer
Foto's: Annelies Verhelst Fotografie

1.3 COVID-19 programma

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

The New Social- technologische innovatie

De publieksprogrammering is altijd een belangrijk onderdeel van de algemene programmering van Framer Framed en ook in 2021 werden ruim 100 publieksactiviteiten georganiseerd. Sinds 2020 moest deze af en aan omschakelen naar volledig digitaal of hybride (live en digitaal). Er werd geprogrammeerd binnen diverse programmalijnen, zoals Crisis Imaginaries over klimaatongelijkheid, UpROOT Democracy over democratie van onderop, Female Voices over toenemend protest tegen inperking van vrouwenrechten, Now water can flow, or it can crash my friend over innovatieve vormen van protest in Azië. Voor de publieksprogramma's werden kunstenaars, onderzoekers en activisten uitgenodigd om hun perspectieven te delen. Specifieke online programma's werden ook gemaakt omtrent de tentoonstelling From what will we reassemble ourselves. Ook de hearings omtrent de CICC konden beperkt live worden bezocht en daarnaast digitaal worden bijgewoond. Diverse publieksprogramma's kwamen tot stand in samenwerking met partners waaronder The Hmm, Queer Currents, Het Goethe-Institut Nederlande en vele andere.

Omdat er vaak maar weinig bezoekers live aanwezig konden zijn, was het een belangrijke toevoeging dat ook bezoek op afstand kon worden gefaciliteerd. Het betrof hier regelmatig internationale programma's, die dankzij streaming door een veel bredere groep bekeken kon worden. Maar ook door mensen die door kwetsbaarheid of fysieke beperkingen niet aanwezig kunnen zijn, konden wel meekijken of later de opnames nakijken. De online programma's werden vaak via Zoom opgenomen en gevolgd en konden later ook nog via YouTube bekeken worden en blijven beschikbaar. Je ziet dat naast de live bezoekers, YouTube ook nog tussen 100-500 kijkers per event trekt. In 2021 werd een infrastructuur voor een streaming installatie gebouwd waarmee we een hybride infrastructuur vormgaven voor live events die thuis gevolgd kunnen worden.

Om ons hier de komende jaren verder op te ontwikkelen zijn ook nieuwe allianties gesloten met partners die zich onderscheiden op digitale kennis. Samen met het Instituut for Network Cultures (INC), WDKA, MU, The Hmm, Hackers & Designers, Varia en IMPAKT wordt gewerkt aan duurzame off- en online werkende principes om publiek te verbinden aan een hoogwaardig cultureel aanbod na de corona reset, middels livecasting, (e-)publicaties en levende archieven.

1.4 Internationale Programmering

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

Framer Framed ziet dat de consistente inhoudelijke lijn van het afgelopen decennium goed aansluit bij de hedendaagse focus van het nationale en internationale kunstenveld. In toenemende mate worden werken - die in opdracht van Framer Framed gemaakt werden - getoond in presentatieplekken en in musea, ook worden werken aangekocht. Curatoren en kunstenaars, bij Framer Framed getoond, worden steeds vaker opgemerkt en krijgen podia bij andere instellingen. Dit sluit aan bij een van de doelen van Framer Framed om te vernieuwen en aan te jagen en om zowel lokaal een rol te spelen als betrokken te zijn bij internationale vraagstukken.

Om een voorbeeld te noemen, kunstenaars / collectieven die deelnemen aan Documenta 15 waren onderdeel van het programma van Framer Framed: reinaart vanhoe, publieksprogramma *Pressing Matters* tentoonstelling en publicatie *Art for (and with) a Citizen Scene*; Setu Legi (Taring Padi, Indonesië), deelnemend aan *Pressing Matters* tentoonstelling en *Wayang Kardus* workshop; Mas Arte Mas Acción (Colombia) from *Here / Now* tentoonstelling; Tuan Mami (Nha San Collective, Vietnam) tentoonstelling *In One's Breath - Nothing Stands Still*; Chimurenga (Zuid Afrika) van *Re(as)sisting Narratives* tentoonstelling en Ade Darmawan (ruangrupa, Indonesië) met werk in *On the Nature of Botanical Gardens*.

Framer Framed wordt in toenemende mate door grote (museale) instellingen gezien als opdrachtgever van kunstwerken. In 2018 presenteerde Framer Framed een solotentoonstelling van kunstenaar Sammy Baloji - *A Blueprint for Toads and Snakes*. Samengesteld door curator Vincent van Velsen, met scenografie door Jean Christophe Lanquetin. Dit werk werd in 2021 aangekocht door Kanal - Centre Pompidou, Brussel. Samen met het Van Abbemuseum werd een werk van kunstenaar Anna Dasović gerealiseerd in opdracht en later aangekocht door het museum. Haar werk was te zien in de tentoonstelling *From what will we reassemble ourselves*, van curator Natasha Marie Llorens en in *Positions #5 Telling Untold Stories*. Ook werd een deel van de *Court for Intergenerational Climate Crimes* (van Jonas Staal en Radha d'Souza, commissioned door Framer Framed) aangekocht door het Van Abbemuseum. In 2021 werd bekend dat het door Framer Framed commissioned werk *Ruwatan Tanah Air Beta, Reciting Rites in its Sites* (2019) van kunstenaar Zico Albaquini, dat in 2020 werd aangekocht door Nederlands Museum voor Wereldculturen te zien zijn in de nieuwe vaste opstelling van het museum.

Framer Framed is een partnerschap aangegaan met Atelier Picha in Lubumbashi (Democratische Republiek Congo) en Z33 in Hasselt (Belgie). Binnen een gezamenlijk artistiek programma worden diverse commissioned werken gerealiseerd die getoond zullen worden op de Lubumbashi Biennale 2022 in Congo. Daarnaast zullen werken ook worden getoond bij Framer Framed in Amsterdam en bij Z33 in Hasselt. In deze tentoonstellingen worden commissioned werk van 11 kunstenaars getoond, deels kunstenaars die opgeleid zijn in Picha, Congo.



Sammy Baloji - *A Blueprint for Toads and Snakes* (2018). Foto: Eva Broekema



Anna Dasović - *Before the fall there was no fall* (2015-ongoing) Episode 01: Raw material (2020). Foto: Eva Broekema



Zico Albaquini - *Ruwatan Tanah Air Beta, Reciting Rites in its Sites* (2020). Foto: Eva Broekema



Jonas Staal en Rada D' Souza - *Court for Intergenerational Climate Crimes (CICC)* in Kunsthalle Muster (2021-2022)

2. Tentoonstellingen

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling



2.1 Tentoonstellingen 2021 - overzicht

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

Het programma bestond in 2021 uit zes tentoonstellingen in Nederland, vier co-producties waaronder twee grote tentoonstellingen in Amsterdam Oost, twee in de Molenwijk (residenties), drie in de nieuwe ruimtes, een educatietentoonstelling en een virtuele tentoonstelling. Daarnaast reisde (een deel van) de CICC door naar Kunsthalle Munster (27/11/2021 - 27/02/2022).

From what will we reassemble ourselves

Deze tentoonstelling brengt zes hedendaagse kunstenaars, een team van onderzoekers en een architect samen om na te denken over de vraag van de Kroatisch-Bosnische auteur Jozefina Dautbegović: uit welke fragmenten - beelden, verhalen, archieven en historische objecten - stel je een leven samen in het kielzog van een genocide?

De tentoonstelling nodigt de kijker uit om zich te verplaatsen in de positie van omstander bij genocidaal geweld en om dit standpunt te onderzoeken. De omstander zelf blijft vaak onopgemerkt of wordt weggelaten uit de geschiedschrijving, maar diens getuigenissen leven voort in de beeldvorming.

De tentoonstelling bestond uit nieuw werk van Anna Dasović, Selma Selman en Arna Mačkić. Daarnaast toont het werk Lana Čmajčanin, Ana Hoffner ex-Prvulovic, Hito Steyerl en Marko Peljhan. Deze werd samengesteld door Natasha Marie Llorens, Professor in Kunsttheorie aan de Royal Institute of Art, Stockholm. De tentoonstelling liep tot 10 januari en was helaas - vanwege de tweede lockdown - tot medio december te zien.

A Funeral for Streetculture

Een project van Metro54 en curator Rita Ouedraogo. Deze presentatie kijkt terug op een jaar waarin de wereldwijde pandemie en de opnieuw opgelaaide Black Lives Matter-protesten een enorme impact op onze dagelijkse realiteit hebben gehad. A Funeral for Street Culture probeert de effecten en rouw rondom deze gebeurtenissen binnen de kunst en cultuur te onderzoeken en zichtbaar te maken.

Het groepsproject kijkt naar de manier waarop opborrelende fricties en het verdriet binnen de hedendaagse straatcultuur ruimte krijgen en voorziet in een ritueel om afscheid te nemen van sociaal-maatschappelijke trauma's. Zo probeert het uit de as van straatcultuur een nieuwe toekomstvisie te verbeelden en te smeden.

Met nieuw werk van

Frédérique Albert-Bordenave, Oko Ebombo, JeanPaul Paula en Setareh Noorani (winnaar van de Museumtalentprijs 2021) & Jelmer Teunissen. Daarnaast bijdragen van Kenneth Aidoo, Cédric Kouamé, Cengiz Mengüç, Narges Mohammadi, Bodil Ouédraogo, Pillars of Autumn - Tobi Balogun, Walter Götsch, Wes Mapes, Pris Roos, Stephen Tayo en met medewerking van KIOSK Rotterdam.



From what will we reassemble ourselves (2021)
Foto's: Eva Broekema

2.1 Tentoonstellingen 2021 - overzicht

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

‘Door een brug te slaan tussen de verschillende culturen, zorgt het groepsproject voor herkenning voor zwarte mensen en mensen van kleur. De tentoonstelling is een weerspiegeling van wat er vóór en nu, een jaar na de protesten van de Black Lives Matter-beweging, op straat gebeurt en nodig is in de toekomst. Op die manier biedt de show ruimte voor zwarte vreugde, rouw, verzet, rust, uitmuntendheid en alledaagsheid.’

Mister Motley: <https://www.mistermotley.nl/dit-voor-de-straat-dit-voor-ons/>
journalist: Jeanine van Berkel

Court for Intergenerational Climate Crimes

De *Court for Intergenerational Climate Crimes* (CICC) is een samenwerking tussen Framere Framed, de Indiase academicus, schrijver, advocaat en activist Radha D’Souza en de Nederlandse kunstenaar Jonas Staal, geproduceerd door Framere Framed. Het project bestaat uit een grootschalige installatie in de vorm van een tribunaal dat intergenerationele klimaatmisdaden vervolgt.

Er zijn steeds meer kunstenaars die de behoefte voelen om systemen van onrecht aan te pakken en ter verantwoording te roepen. Dit doen ze in nauwe samenwerking met onderzoekers, activisten en journalisten. Deze kunstenaars zoeken naar een waarheid die vaak wordt onthuld door de politiek van bewijs en de wijze van representatie te onderzoeken. Radha D’Souza en Jonas Staal kunnen als zo’n kunstonderzoeksteam worden gezien. De afgelopen twee jaar hebben zij, in nauwe samenwerking met het team van Framere Framed, onderzoek gedaan voor de CICC.

Tijdens het onderzoeksproces van twee jaar ontmoetten we activistische organisaties van over de hele wereld en leerden van hun verhalen en hun strijd tegen de gedragingen van bedrijven. De CICC-hoorzittingen worden een arena om deze kennis met een breder publiek te delen. Met gedegen onderbouwing, door middel van bewijs van deze organisaties en op basis van uitgebreid onderzoek, wordt een nieuwe realiteit van het klimaatrecht tot stand gebracht. De inauguratie van het tribunaal vond plaats op 24 september 2021. Van 28 tot en met 31 oktober werden de CICC hoorzittingen georganiseerd waar Unilever, ING, Airbus en de Nederlandse staat werden aangeklaagd voor Intergenerationele klimaatmisdaden.

Dit project is commissioned en geproduceerd door Framere Framed en was een project dat qua voorbereiding en schaal alleen kon plaatsvinden dankzij de sprong die de organisatie doormaakte en de aanvullende steun van onder andere het Stimuleringsfonds voor de Creatieve Industrie. Het project reist door naar München, Helsinki en Seoul. Het werk werd aangekocht door het Van Abbe Museum.



Public Hearings als onderdeel van de CICC.
Foto's: Ruben Hamelink

2.1 Tentoonstellingen 2021 - overzicht

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

‘In het klimaattribunaal lopen werkelijkheid en fictie door elkaar. Door die mix tussen feit en fictie moest ik bij het klimaattribunaal denken aan het schilderij dat Helen Verhoeven maakte voor de Hoge Raad. Verhoeven beeldde de rechters af in het midden van het doek. Voor hen krioelt het van de mensen van allerlei pluimage. Op de schilderijen aan de muur achter hen verschijnen figuren die te maken hebben met de geschiedenis van recht en onrecht, van Christus tot feminist Aletta Jacobs. Ons denken over rechtvaardigheid, laat het schilderij zien, is niet alleen weerspiegeld in de lettertjes van de wet, maar ook in verhalen en de verbeelding. Met het klimaattribunaal hebben Jonas Staal en Radha D’Souza daar weer een nieuw stukje verbeelding aan toegevoegd.’

De Volkskrant - 5 november 2021 - Artikel Natuurwet - door Sarah van Binsbergen.

‘In het CICC is het idee van onderlinge verbintenis ver doorgevoerd. Deze rechtbank kijkt voorbij de belangen van de mens, spreekt consequent over mensen, niet-mensen, meer-dan-mensen en anders-dan-mensen. Ze weegt de belangen voor alles en iedereen uit het heden, verleden en de toekomst, het tijdspad strekt zich uit over generaties.’

De Groene Amsterdammer - 25 november 2021 - Roos van der Lint

‘Bij binnenkomst wordt me door de griffier van het CICC, Staal zelf, duidelijk gemaakt dat ik met alle andere aanwezigen lid zal zijn van de publieksjury. Omdat ik aan het einde van de zitting zelf tot een oordeel moet komen of ING en de Staat schuldig zijn aan intergenerationele klimaatmisdaden, maak ik mijn notities met andere intenties dan ik eigenlijk van plan was in het kader van deze recensie. Deze activatie van mijn deelname maakt de hoorzitting tot een oefening voor een realiteit waarin het CICC daadwerkelijk uitspraken kan doen over intergenerational klimaatmisdaden. In die zin heeft de hoorzitting verschillende overeenkomsten met de uitgangspunten van het participatieve theater van de onderdrukten: het humaniseren van de deelnemers door de uitoefening van een spel waarin op een realistische en geloofwaardige manier een einde aan de onderdrukking wordt gemaakt.’

‘Over dit vonnis schrijven was voor mij een emanciperende oefening. Door zorgvuldig te formuleren dat de aangeklaagden schuldig zijn aan klimaatmisdaden komt de mogelijkheid om in te grijpen in de onrechtvaardige realiteit dichterbij.’

Metropolis M - Joram Kraaijeveld



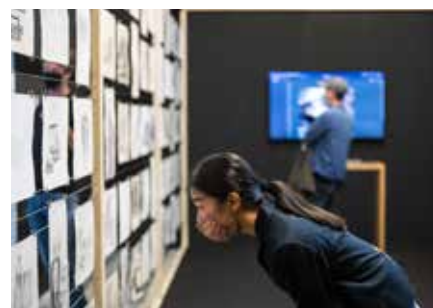
Een aangepaste installatie van de CICC in Kunsthalle Munster (Duitsland)

2.1 Tentoonstellingen 2021 - overzicht

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

Taking Stock

In 2021 opende Framer Framed een nieuwe tentoonstellingsruimte op de boven etage. De ruimte opende met de tentoonstelling *Taking Stock* (juni 2021); de weerslag van een project over de sluiting van het legendarische kunstcentrum Townhouse in Cairo. *Taking Stock* maakt een reeks sociaal, politieke en economische gebeurtenissen zichtbaar, die de precaire situatie van de Townhouse hebben gevormd. Omdat tal van culturele instellingen worstelen met financiële beperkingen en sociaal-politieke tegenkrachten, ontstond het idee om verbinding te zoeken met instellingen die onder soortgelijke druk staan. De kunstenaars realiseerde zich dat een groot deel van hun artistieke interventie in dit project gerelateerd waren aan een breder discours van institutionele kritiek en discussies rondom de onafhankelijkheid van kunstinstellingen in het Midden Oosten en daarbuiten. Dit project bestond uit interviews, een website, een publicatie en een presentatie van tekeningen. Deelnemende kunstenaars: Mariam Elnozahy, Wouter Osterholt en Elke Uitentuis



Takings Stock
Foto's Maarten Nauw

2.2 Uitgelicht: A Funeral for Streetculture

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

Het afgelopen jaar hebben de wereldwijde pandemie en de opnieuw opgelaaide Black Lives Matter-protesten een enorme impact op onze dagelijkse realiteit gehad. *A Funeral for Street Culture* probeert de effecten en rouw rondom deze gebeurtenissen binnen de kunst en cultuur te onderzoeken en zichtbaar te maken. *A Funeral for Street Culture* samengesteld door Metro54 en Rita Ouédraogo is een kritische viering van straatcultuur en wordt gepresenteerd in de vorm van ontmoetingen, installaties, performances, gesprekken, rouwbijeenkomsten en workshops.

Deelnemenden kunstenaars

Kenneth Aidoo
Frédérique Albert-Bordenave
Oko Ebombo
Cédric Kouamé
Cengiz Mengüç
Narges Mohammadi
Bodil Ouédraogo
JeanPaul Paula
Pillars of Autumn - Tobi Balogun, Walter Götsch, Wes Mapes, Dion Rosina
Pris Roos
Stephen Tayo
KIOSK Rotterdam.

Nieuwe werken in opdracht

Diverse nieuwe werken werden speciaal voor de tentoonstelling geproduceerd, waaronder die van: Pillars of Autumn (Tobi Balogun, Walter Götsch, Wes Mapes, Dion Rosina), de installatie van JeanPaul Paula, de boekwinkel van KIOSK en de video installatie van Oko Ebombo.

Corona-programma

De tentoonstelling was tijdens de tweede Corona lockdown (januari t/m juni 2021) gesloten. Om de tentoonstelling zo veel mogelijk voor thuisblijvers te ontsluiten is een online programma samengesteld met video's, interviews en een virtuele rondleidingen. Het online aanbod rond de tentoonstelling is hier terug te vinden:

<https://framerframed.nl/dossier/digital-archive-a-funeral-for-street-culture/>



Funeral for Streetculture (2021).

Foto's: Eva Broekema

2.3 Uitgelicht: Court for Intergenerational Climate Crimes

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling



2.3 Uitgelicht: Court for Intergenerational Climate Crimes

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

De *Court for Intergenerational Climate Crimes* (CICC) is een samenwerking tussen de Indiase academicus, schrijver, advocaat en activist Radha D'Souza en de Nederlandse kunstenaar Jonas Staal, geproduceerd door Framer Framed. Het project bestaat uit een grootschalige installatie in de vorm van een tribunaal dat intergenerationele klimaat misdaden vervolgt. Het juridische kader van de CICC is gebaseerd op het boek van D'Souza *What's Wrong with Rights?* (Pluto Press, 2018), een kritische analyse van neoliberale juridische instellingen.

Als onderdeel van de CICC vonden van 28 tot en met 31 oktober 2021 publieke hoorzittingen plaats waar Unilever, ING, Airbus en de Nederlandse staat werden aangeklaagd voor intergenerationele klimaat misdaden. Tijdens de hoorzittingen leverden aanklagers en getuigen bewijsmateriaal aan om de aanklachten te onderbouwen. Hiervoor werden diverse lokale filmproducties tot stand gebracht. De procedures van het tribunaal werd geleid door vier rechters: Radha D'Souza, Sharon H. Venne, Nicholas Hildyard en Rasigan Maharajh.

Tijdens de hoorzittingen zal de CICC bewijs leveren van klimaat misdaden in het verleden en het heden, door naar de impact ervan op het hier en nu te kijken, én op het planetaire leven in de toekomst. Als zodanig verwerpt het tribunaal de lineaire, geïndividualiseerde narratieven die ten grondslag liggen aan het huidige rechtssysteem.

Naast aanklagers, getuigen en publiek bestaat het tribunaal uit een ecologie die bevolkt wordt door uitgestorven dieren, planten en fossielen van ammonieten. Ieder van hen wordt, in een verschillende taal, aangeduid als 'kameraad'. Deze niet-menselijke voorouders vormen zowel bewijslast voor intergenerationele klimaat misdaden in het verleden, als dat zij getuigen zijn van de collectieve inspanning van de CICC om bij te dragen aan intergenerationele klimaat rechtvaardigheid in het heden en de toekomst.

De hoorzittingen omvatten getuigenissen en presentaties door individuen en collectieven van Blue Planet Project, The Centre for Research on Multinational Corporations (SOMO), Global Legal Action Network (GLAN), Kenya Land Alliance, Oyu Tolgoi Watch (OT Watch Mongolia), Pueblos Indígenas Amazónicos Unidos en Defensa de sus Territorios (PUINAMUDT), Réseau d'Information et d'Appui aux ONG Nationales (RIAO-RDC), Stop Wapenhandel - European Network Against Arms Trade, Synergie Nationale des Paysans et Riverains du Cameroun (SYNAPARCAM), Vettiver Collective, WALHI West Java (Friends of the Earth Indonesia), Watch The Med, en meer.

De hoorzittingen konden via een live videoverbinding door een internationaal publiek worden gevolgd. De video registratie is blijvend toegankelijk via: <https://vimeo.com/showcase/9091118>



Foto's: Ruben Hamelink

2.3 Uitgelicht: Court for Intergenerational Climate Crimes

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

Publieksprogramma

De CICC kon gebruikt worden voor bijeenkomsten en presentaties van studiegroepen, activisten, onderzoekers, NGO's en studenten die (o.a.) in het veld van klimaatrechtvaardigheid opereren. Openbare oproepen om van de CICC als publieke ruimte gebruikt te maken leidde tot een gevarieerd programma waarvan hieronder enkele voorbeelden.

Lancing Errant Journal #2, Slow Violence

Home is a story you carry on your back, door ASKV - steunpunt vluchtelingen
'Niemand mag het recht op onderwijs worden ontnomen.'
(Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, eerste protocol, artikel 2)

Het ASKV - steunpunt vluchtelingen gaat uit van de gedachte dat niemand het recht op onderwijs mag worden ontnomen. Het is een basisrecht waar ieder mens toegang toe zou moeten hebben. Omdat afgewezen asielzoekers en andere geïlegaliseerde migranten worden uitgesloten van sociaaleconomische rechten en vaak niet toegelaten worden tot het reguliere onderwijssysteem, kunnen zij niet legaal in hun eigen onderhoud voorzien en zich niet verder ontwikkelen of bekwamen. Een gevolg hiervan is dat hun leven stilstaat. Mensen verliezen kostbare jaren, vaak juist in de leeftijdsfase waarin zij hun leven zouden moeten opbouwen. Op de toegang tot onderwijs te kunnen blijven bieden is het ASKV begonnen met praktijkleertrajecten en cursussen. Onderdeel van het aanbod is een zesweekse cursus 'spoken word' onder leiding van professionele artiesten. De eindpresentatie met volksverhalen uit Niger, Nigeria, Iran en St. Eustatius vond plaats bij Framer Framed, waarna de cursisten een officieel certificaat ontvingen.

In Solidarity with Sudan

Sinds 2020 heeft Framer Framed een ruimte opengesteld voor het kunstenaarscollectief We Sell Reality. Sindsdien komt de groep ieder vrijdag bijeen om te werken aan diverse projecten, waaronder de tentoonstelling *Powerplay - Deals All Over*. Met de tentoonstelling reflecteert *We Sell Reality* op het Europese vluchtelingenbeleid en de paradox van gesloten grenzen voor de één en open grenzen voor de ander.

Tijdens de werkzaamheden aan de tentoonstelling vond in Sudan de coup poging plaats. Omdat diverse leden van het collectief uit Sudan afkomstig is en daar nog familie heeft met wie zij contact onderhouden, zijn zij zeer nauw bij de ontwikkelingen betrokken. Om ook vanuit Nederland een bijdrage te kunnen leveren aan de roep om democratisering ontstond vanuit de groep het idee een solidariteitsbijeenkomst te organiseren.

(Post) Anthropocene Museologies Symposium

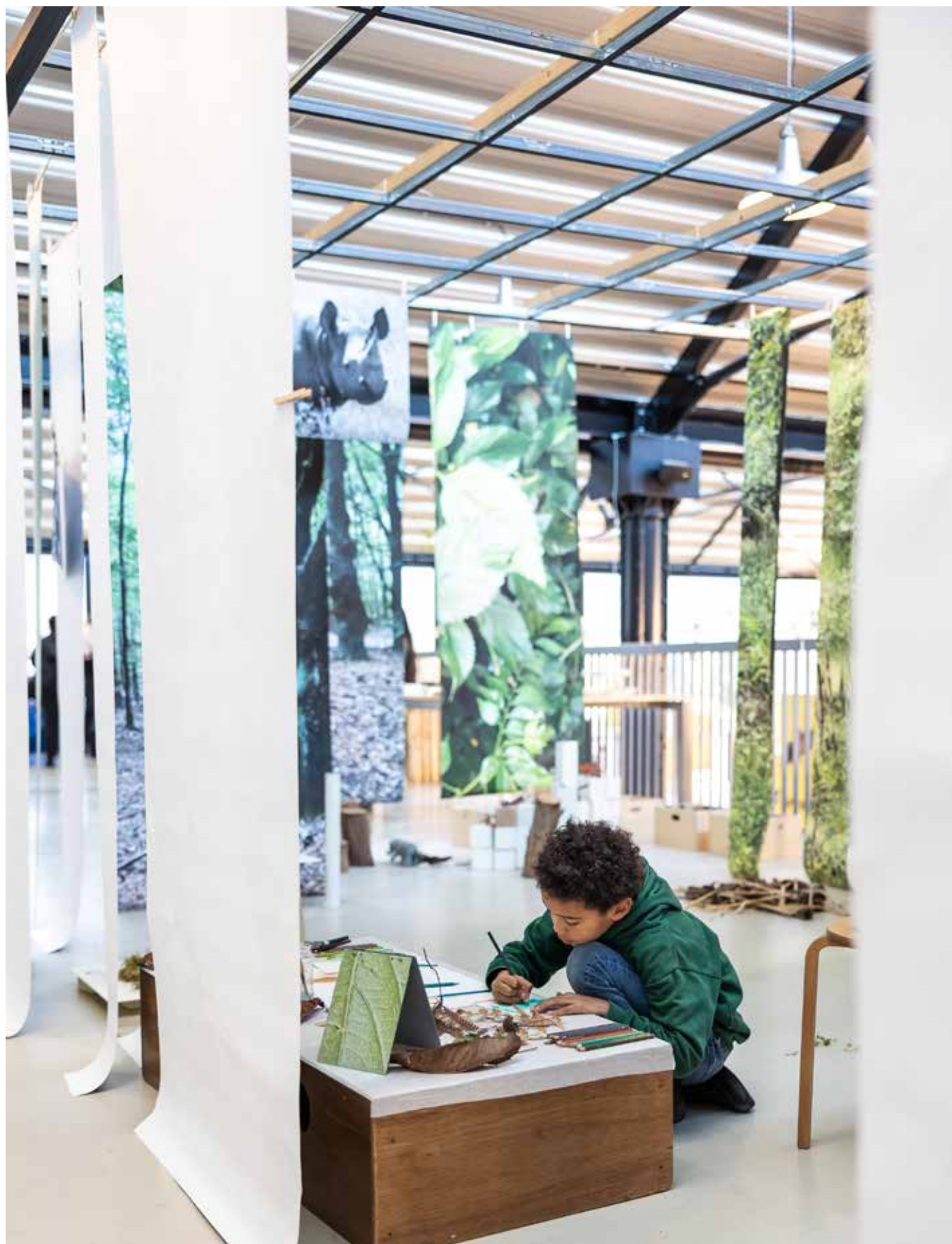
Dit hybride symposium kwam tot stand op initiatief van Colin Sterling (Universiteit van Amsterdam) en Blake Ewing (Universiteit van Oxford). Het symposium heeft als doel om de antropoceengerelateerde projecten in de museumsector van het afgelopen decennium in kaart te brengen en een begin te maken met het schetsen van bijdrage die musea moeten gaan leveren aan een post-antropoceenwereld.



Court for Intergenerational Climate Crimes
Foto's: Ruben Hamelink

3. Educatie & Communities

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling



3.1 Educatie kinderen en jeugd

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

Dit jaar werden twee kindertentoonstellingen gepresenteerd. Het jaar startte met het kinderatelier Natuur onder de Loep. In deze inrichting mogen kinderen van 3 tot 8 jaar zelf de natuur onderzoeken en verbeelden. Natuurlijke materialen uit de directe omgeving zijn verzameld en inspireren om onder een loep te bestuderen, te tekenen of in klei te boetseren. Hoe bijzonder is een uienenschil in combinatie met een takje of grashalm? Hoe mooi is een herfstblaadje onder een loep?

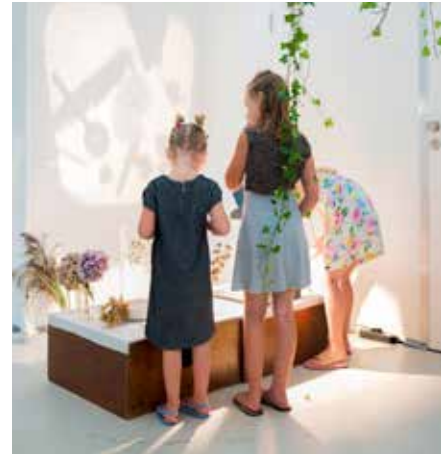
Kinderatelier

Voor kinderen van 3-8 jaar bieden wij ateliersessies in ons Kinderatelier, geïnspireerd door de wereldwijd verspreide Reggio Emilia-benadering. De inrichting van het atelier nodigt kinderen uit om zelfstandig te onderzoeken, spelen, experimenteren, verbeelden en biedt veel ruimte voor het eigen leer- en onderzoeksproces. Het educatieprogramma richtte zich in 2021 met name op kinderen tussen de 4 en 12 jaar. Het primair onderwijs kon iets makkelijker toch nog naar activiteiten komen. Er werden twee interactieve kindertentoonstellingen gepresenteerd: Natuur onder de loep en De wereld van de natuur. Naar deze tentoonstellingen kwamen 26 groepen kinderen.

Naschools werden programma's ontwikkeld voor de Talententent met een speciale focus op kinderen met een stadspas. Dit Kunstlab voor kanjers vond 14 x plaats, met in totaal 89 bezoeken. Samen met De Rode Loper op School en NINSEE werd een kindertentoonstelling samengesteld: een project met symbolen van vrijheid geïnspireerd op bevrijdingsverhalen van tot slaaf gemaakten, onder de noemer Ketikoti Junior.

Voortgezet onderwijs

Sinds juni 2021 werd gestart met een Pilot Cultuurcoach in Amsterdam Noord voor binnen en buitenschools kunstonderwijs, separaat gefinancierd door het AFK. In navolging daarop heeft Framer Framed de rol opgepakt een betere infrastructuur voor cultuureducatie in de Molenwijk op te zetten, door alle partners voor binnen en buitenschools cultureel aanbod met elkaar te verbinden. Dit programma richtte zich met name op het Kolom Praktijkcollege Noord (voor VSO, Voortgezet Speciaal Onderwijs). Het betrof 28 lessen met 187 leerlingen schoolgebonden. Het lesprogramma werd op maat aangeboden en in samenspraak met de school en de leerlingen vormgegeven. Daarnaast werden programma's op maat gemaakt voor jongeren en voor de kunstklas van het IJburg College.



Natuur onder de Loep, een educatieproject in samenwerking met Stichting Toeval Gezocht voor kinderen tussen de drie en acht jaar.
Foto's: Betül Ellialtıoglu

3.1 Educatie kinderen en jeugd

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

Adjunct-directeur Dervis Goktekin (Kolom Praktijkcollege Noord) over de samenwerking:

“Onze leerlingen vinden deze lessen erg leuk. Hierbij speelt de pedagogische kwaliteit van de cultuurcoaches een heel belangrijke rol. Leerlingen worden gemotiveerd vanuit hun intrinsieke motivatie, ze willen daar graag zijn. Het resultaat van de eerste periode werd met trots, en rekening houdend met de wens van de leerlingen, tentoongesteld. We zien dat de cultuurcoaches steeds meer weten over deze doelgroep en ze passen hun aanpak hierop aan. Eerder hebben we geprobeerd om zelf iets met textiel/ naaimachines te organiseren, maar het lukte ons niet om deze lessen op poten te zetten. Malou en Geerte lukt het wel. Dit is een grote winst voor onze leerlingen.

Daarnaast hebben we lessen op een externe locatie [Werkplaats Molenwijk en OBA Molenwijk] in het rooster van leerlingen opgenomen. Deze lessen zijn creatief, en hebben tegelijkertijd een maatschappelijk karakter. De cultuurcoaches zijn niet alleen met hun lessen bezig. Ze benaderen onze leerlingen ook om hen te motiveren hun vrije tijd verder in te vullen met naschoolse activiteiten. De cultuurcoaches nemen zeker werk uit handen van onderwijspersoneel, het is werkdrukvermindering voor mijn schoolteam. Ik hoop dat deze samenwerking in de toekomst meer uitbreiding krijgt en langdurig wordt.”

spel ontwikkelen dat laagdrempelig is voor een jonger publiek en op een speelse en creatieve manier kennis overdraagt. Met als hoogtepunt een nieuwe digitale beeldtaal van boomers naar zoomers. De workshops vonden plaats in Framer Framed en de afsluiting in het Amsterdam Museum

Decolonial Futures ging het tweede jaar in samenwerking met Framer Framed in. Het is een uitwisselingsprogramma tussen Framer Framed, het Sandberg Instituut, de Gerrit Rietveld Academie en Funda Community College in Soweto, Zuid-Afrika. Het programma is geïnspireerd door de wens om gezamenlijk te werken aan een dekoloniale toekomst waarin een gelijkwaardige uitwisseling van kennis en perspectieven van studenten, die werkzaam zijn in de verschillende kunst- en ontwerp disciplines, tot stand kan komen. In 2022 zal Funda Community College het programma nog een jaar als coördinator voortzetten, met dezelfde partners. Dorine van Meel heeft als coordinator zich gericht op het ontwikkelen van ‘spiegelonderwijs’, waarbij partners gelijkwaardig samenwerken vanuit verschillende lokale contexten binnen een curriculum.

3.2 Educatie volwassenen

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling



3.2 Educatie volwassenen

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

Samenwerkingen met postdoctorale opleidingen

Framer Framed startte in samenwerking met de Rijksakademie de Social Practice Werkplaats. Deze stimuleert nieuwe vormen van samenwerking en stelt kunstenaars in staat sterkere banden en dialoog aan te gaan in de lokale context van Amsterdam Oost en daarbuiten. In 2021 werkten we met 2 kunstenaars/collectieven: Bert Scholten (zie Werkplaats Molenwijk) en Homing. Homing is een kunst- en educatief collectief, tussen gedragspsycholoog Charlaïne Reval en Rijksakademie-alumnus Laura O'Neill (RA 17/18). Hun lopende onderzoeken en projecten richten zich op samenwerkingen met lokale en mondiale gemeenschappen, waarbij de relatie tussen natuur/ mens/ technologie centraal staat. Frigiti Tori vertaald uit het Surinaams betekent vergeten verhalen/ herinneringen. Het is een serie van vier workshops waarbij Homing het sociale en digitale kader van hun doelgroep, in dit geval de gemeenschap van oudere Surinamers, wil versterken. Homing wil met de senioren een digitaal interactief.

Artistiek onderzoek, samenwerkingen met universiteiten en hogescholen

De Willem de Kooning Academie (reinaart vanhoe) en Framer Framed werken aan een gezamenlijk onderzoeksproject sinds 2020, over collaboratieve kunstpraktijken Art for a Citizen Scene genaamd. Dit project mondt uit in een publicatieproject met interviews met kunstenaars en culturele beoefenaars in met name Zuidoost-Azië. Het boek doet verslag van digitale workshops en toont artistieke uitkomsten. Het boek verschijnt in 2022 en wordt zowel in Framer Framed als op Documenta 15 gepresenteerd.

Samen met de Amsterdam School for Cultural Analysis (ASCA, Universiteit van Amsterdam) werkt Framer Framed aan een serie programma's waarbij kunstenaars, collectieven, activisten en wetenschappers ingaan op de volgende vragen: welke rol spelen cultuurbeoefenaars in sociale bewegingen in Oost-Azië? Hoe overschrijden ze nationale grenzen en sluiten ze zich aan bij de stromen met anderen? Hoe kunnen we acties archiveren die altijd in beweging zijn, en zo vaak, op de rand van vernietiging, verdwijning en wijziging door de heersende machten? Welke symbolische en materiële technieken mobiliseren kunstenaars om de ethiek van veerkracht aan te pakken? En hoe kunnen zulke artistieke praktijken worden hersteld, zodat we ervan kunnen leren?

Samen met de Universiteit Utrecht en tal van academische en culturele partners in Europa werd een project vormgegeven met voor ons een focus op de Molenwijk Thuis in de Molenwijk. Gericht op nieuwkomers. In de Molenwijk werden voor dit project met Karine Versluis (Picture Bridge Foundation) creatieve workshops georganiseerd met behulp van de photovoice methode en mapping. Photovoice is een participatieve methode waarin deelnemers hun leven in beeld brengen aan de hand van fotografie en verhalen. Tijdens de workshops werden de foto's en verhalen met elkaar gedeeld. Dit resulteerde in een eindpresentatie voor de buurt.

3.2 Educatie volwassenen

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

Samenwerking met het Kenniscentrum Ongelijkheid, een initiatief van de Gemeente Amsterdam en de vier kennisinstellingen in de stad: UvA, VU, HvA en Inholland. Gericht op jongeren in de Molenwijk. Onder leiding van Femke Kaulingfreks (Inholland) worden nieuwe vormen van politieke participatie door middel van artistieke interventies onderzocht. Dit onderzoek richt zich op Werkplaats Molenwijk in Amsterdam Noord.

3.3 Communities

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling



3.3 Communities

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

Framer Framed heeft tijdens de lockdowns voor het publiek de ruimte beschikbaar gesteld voor kwetsbare groepen. Met toestemming van het stadsdeelbestuur in Amsterdam Oost konden we op basis van onze specifieke programma's voor groepen open blijven voor deze activiteiten, waardoor buitenschoolse educatie voor kinderen en jongeren, workshops voor meiden in de jeugdzorg, of mensen met een migratie- en vluchtelingenachtergrond konden worden georganiseerd. Iedere week kwamen meerdere keren per week verschillende kleine gemeenschappen naar de ruimte in Oost om werk te maken of educatieprogramma's te volgen. Dit gebeurde uiteraard met inachtneming van de regels voor educatie-, buurt of zorgactiviteiten.

Open Atelier

Framer Framed werkt sinds begin 2020 samen met I-Psy Art, eerst in de vorm van een workshopserie maar sinds de bezuinigingen in de geestelijke gezondheidszorg heeft de organisatie de creatieve therapie een vaste plek op de maandag gegeven. I-Psy Art is een programma voor deelnemers met een migratie-achtergrond en begeleid door therapeuten met een specialisme in creatieve therapie en interculturele psychiatrie. Sinds september 2020 is er iedere maandag een Open Atelier in Framer Framed.

Mayis: 'Ik ben erg blij dat er een samenwerking is tussen i-psy Amsterdam en Framer Framed. Ik voel de synergie tussen de organisaties. Tijdens onze open atelier activiteiten zijn we omringd door kunst en blijven mensen ook werken aan hun kunst. Voorheen voelde ik me alleen en verloren. Nu realiseer ik me dat ik een band, een relatie, heb gecreëerd tussen mezelf en de stad. De stad leeft, en ik maak er ook deel van uit.'

Anne Krul: 'Hier kan ik makkelijk in gesprek gaan met andere (professionele) kunstenaars. En (mezelf) spannende en kritische vragen stellen en openstaan voor kritische en spannende vragen van anderen. Ik kan mezelf leren profileren als kunstenaar. Ook de visie van Framer Framed spreekt me aan. Ik kan hier mezelf zijn, ik ben geen opdrachtgever of kunstenaar maar gewoon mezelf. Er is ruimte om een eigen themaproject uit te werken zoals het LHBTQ kunstproject Proud Aliens. De locatie van het atelier en de ruimte is inspirerend en confronterend. Een plek om te verbeteren, de juiste materialen te gebruiken en te kopiëren/leren van de reflectiemomenten binnen de groep'

Tijdens Pride 2021 (juli-augustus 2021) was het werk van de deelnemers te zien in de presentatie Proud Aliens. Is het oké om een trotse alien te zijn in een wereld waar men zich gemarginaliseerd voelt? De LGBTQ-projectgroep van Framer Framed's Open Atelier heeft een utopische toekomst gecreëerd waarin verschil en diversiteit als mooi wordt erkend en gevierd. De projectgroep van het Open Atelier komt wekelijks samen en combineert kunst, community en therapie; ze vertegenwoordigen verschillende culturele achtergronden binnen de LGBTQ-gemeenschap. De kunstwerken omvatten groepsprojecten en individuele kunstwerken zoals videowerken, henna-tatoeages, kostuums, fotografie, schilderijen en installaties.



Deelnemers aan het Framer Framed Open Atelier

3.3 Communities

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

Met nieuw werk van

anne krul | Ashna Siriram | Erdem Yakut | Khalid Safy Malyck | Marwan Noufal | Mayis | meg-ster | Mi Ka | Ocean Pearl | O.K | Sabina | SAM | Shevan van Homosexualistan | Teoman | Vita S. Samengesteld door Gijs Stork. In de buitenruimte werd een werk gerealiseerd door i-Psy en United Painting.

Door in openbare ruimte deze grote letters te schilderen met het langslowende publiek, wordt de betekenis van het woord onderzocht. Tijdens het schilderen kan onderling en met voorbijgangers de betekenis van het woord QUEER worden besproken en wordt het pad geëffend naar acceptatie en normalisatie van ieders geaardheid.

We Sell Reality

Sinds 2020 heeft Framer Framed een ruimte opengesteld voor het kunstenaarscollectief We Sell Reality. Het creëren van deze gastvrije ruimte in Amsterdam is van grote waarde voor de leden van het collectief. Velen van hen zijn ongedocumenteerde migranten, en omdat landelijke en lokale instellingsbeleid creëren hen uitsluit van de samenleving, hebben ze vaak het gevoel dat ze niet thuishoren in Nederland. Dit werd vooral duidelijk tijdens de lockdown als gevolg van de COVID-19 pandemie. Dagopvangcentra werden gesloten, waardoor ongedocumenteerden aan hun lot werden overgelaten terwijl ze niet beschermd waren tegen het virus. In deze moeilijke en nogal eenzame tijd bood Framer Framed een comfortabele omgeving waar de kunstenaars samen kunnen komen. Hun kunstpraktijken fungeren als een creatieve strategie van politiek verzet tegen hun betwiste positie in de samenleving, terwijl ze ook langzamerhand zich meer thuis gaan voelen in de stad. Het kunstenaarscollectief maakt producten, installaties en performance-interventies in de openbare ruimte. In hun praktijk richten de kunstenaars zich op het zichtbaar maken van het dagelijks leven van migranten zonder papieren en reflecteren zij op de paradox van gesloten grenzen voor sommigen en open grenzen voor anderen. Door licht te werpen op de realiteit van hun leven, reflecteert het collectief op de situatie van afhankelijkheid en de strijd om te overleven van vluchtelingen in Europa.

In de tentoonstelling Powerplay - Deals All Over (oktober 2021) van We Sell Reality heeft het collectief deals die de EU sluit om vluchtelingen buiten te houden, gevisualiseerd in de vorm van speelgoed voor kinderen. Powerplay - Deals All Over is een kleurrijke installatie over de systematische uitsluiting van vluchtelingen uit Europa, in de vorm van een speelgoedwinkel voor kinderen. Als je de ruimte binnenkomt, waan je je in een kinderparadijs. Maar als je verder kijkt dan deze gedurfde buitenkant en je verdiept in de onderliggende verhalen, zie je een andere kant.

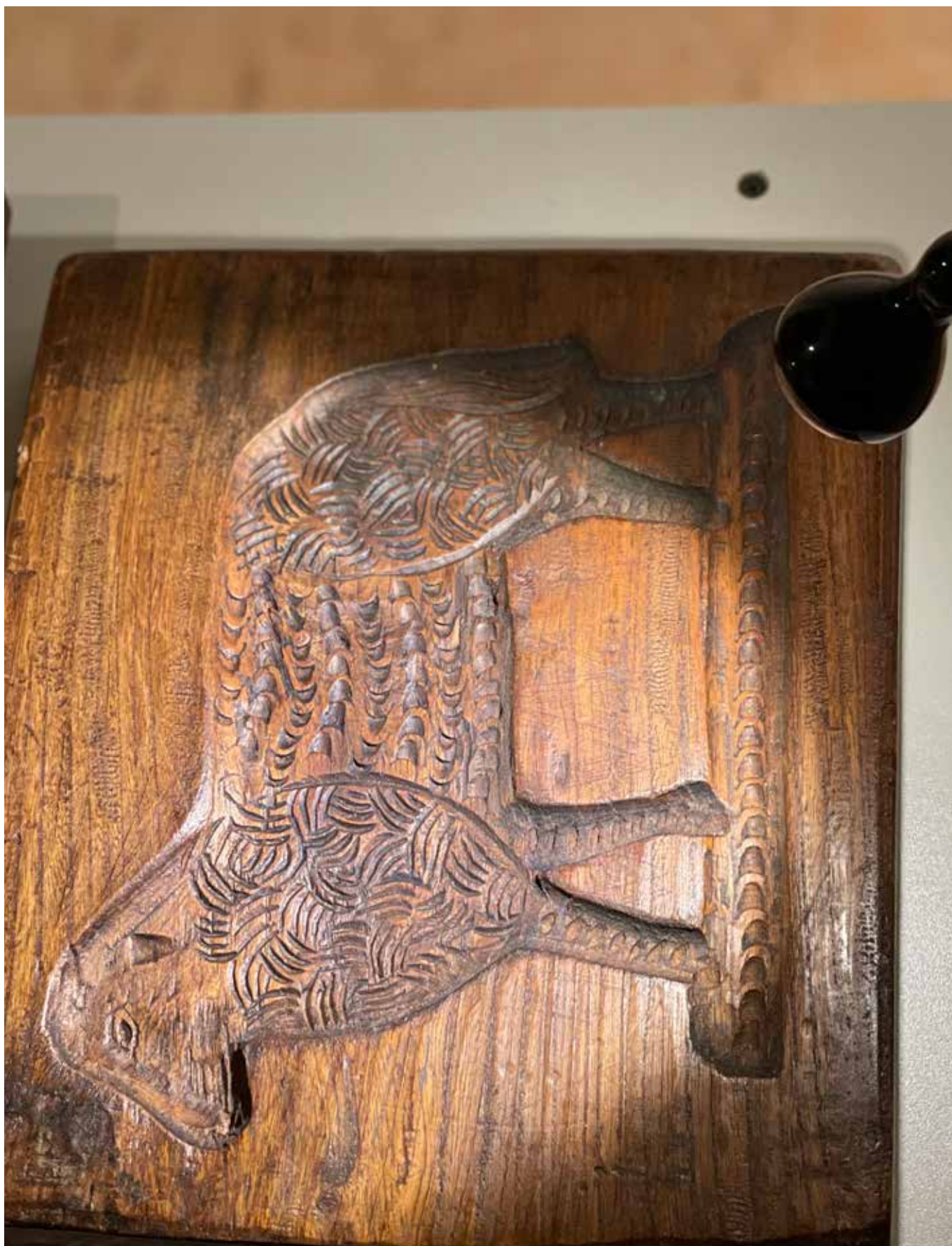
De Brug-krant: 'het contrast tussen het lieflijke speelgoed en de rauwe werkelijkheid voor vluchtelingen is immens. Speelgoed herinnert ons aan onze jeugd en onschuld. De verhalen die de speelgoedobjecten vertellen zijn echter allesbehalve onschuldig en zullen weinigen onberoerd laten'.



Tentoonstelling:
We Sell Reality - Deals All Over

4. Collecties, archieven en residenties

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling



4.1 Collecties, archieven en residenties

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

Nieuw werk door kunstenaars

Sociaal kunstenaar Dominique Himmelsbach de Vries heeft tijdens zijn residentie gewerkt aan een ideeënbibliotheek met daarin 120 schetsplannen voor sociale interventies die hij gebruikte als een conversational piece. Aan de hand hiervan bespraken wijkbewoners tijdens wekelijkse spreekuren in Werkplaats Molenwijk hun eigen vraagstukken, om artistieke reflectie te ontvangen en nieuwe ideeën te ontwikkelen. Dit resulteerde in een presentatie in Werkplaats Molenwijk die door een ‘wildplakactie’ ook te lezen was in de buurt. Omdat een presentatie in de Werkplaats niet mogelijk was in 2020 (vanwege restricties) werd er een presentatie in juni 2021 gepland tijdens Amsterdam Art Week. Voor deze gelegenheid werden originele tekeningen getoond en door Chantal Hendriksen (vormgever) prints gemaakt en een publicatie vormgegeven. Een aantal werken werd tevens onderdeel en parallel getoond tijdens de tentoonstelling *The Situation is Fluid*, samengesteld door Aude Mgba voor Amsterdam Art Gallery (Juni-Augustus 2021).

In de laatste drie maanden van 2021 vestigde resident Bert Scholten zich in Werkplaats Molenwijk, waar hij zich verdiepte in de wonderlijke wereld van de koekplank. De koekplank heeft een rechthoekige vorm met een beeltenis waarmee vroeger koeken werden geproduceerd. De mensen die de houtsneden maakten waren rondreizende ambachtslieden die met de houtsneden lokale verhalen doorgaven. Bert verdiept zich in volksverhalen, lokale gebruiken en rituelen en vertaalt deze naar de huidige context. In de Molenwijk ging hij met bewoners, jong en oud, in gesprek over de eeuwenoude Nederlandse traditie van de koekplank en onderzocht hij het lied als medium om verhalen te vertellen. In dialoog met buurtbewoners creëerde hij zo het werk dat te zien is in deze tentoonstelling: koekplanken, een film, muziekoptredens, workshops met kinderen komen allemaal samen in de tentoonstelling *GEEF!*.

“Er wonen hier bijvoorbeeld best veel ouderen die vroeger in de Jordaan gewoond hebben. Die kennen dit nog uit hun jeugd. Als je met kinderen uit de wijk begint over wat een offer is, waar het koekplank verhaal begint, dan zijn er vaak al veel raakvlakken. Want offeren komt natuurlijk in heel veel culturen voor.”

“Ik heb hier veel contact gehad met een Afghaanse man waar ik eigenlijk niet mee kan praten. Hij spreekt geen Nederlands of Engels. En daar heb ik met gebaren heel veel over de planken gesproken. Elke keer als ik weer een nieuwe plank voor het raam had gezet dan kwam hij weer even kijken en dan gaat het echt puur over vormen, dingen aanwijzen en verschillen opmerken. Dan merk ik ook dat de taal of de uitleg minder relevant kan zijn. Er is dan een voelbare betekenis.”



GEEF! een tentoonstelling van Bert Scholten in Werkplaats Molenwijk. Foto's: Cas Bool

4. Collecties, archieven en residenties

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

Over de balkonconcerten:

“Het ging vooral om de interactie met de bewoners.

Het is leuk dat je nooit weet waar je terecht komt. Het is elke keer een totale verassing. Je komt binnen met al je spullen, de geluidsbox - die best wel zwaar is - en een stapel koekplanken en dan moet je bij sommige huizen je schoenen uittrekken. Daar kregen wij dan wel weer sandaaltjes te leen voor op het balkon. Het zijn dat soort details die misschien niet uitmaken voor de liederen, maar wel voor het geheel.”

Uit interview van Milo Vermeire met Bert Scholten over de residentie in de Molenwijk

Framer Framed startte samen met Waag en Hackers & Designers aan een 3 Package Deal, waardoor een beeldend kunstenaar een jaar aan eigen werk kan besteden op het grensvlak van dekolonialiteit en digitalisering, de kunstenaar die werd geselecteerd is Yara Said. Yara (Sweida, Syrië 1991) woont en werkt in Amsterdam, Nederland. Ze is kunstenaar, studeerde recent aan de Sandberg Academie en richtte Salwa op, een ontmoetingsplek voor kunstenaars met een vluchtgeschiedenis.

5. Publieksbereik

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling



5. Publieksbereik

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

Woorden doen ertoe

Bij een zelfkritische, dekoloniale benadering van tentoonstellingen samenstellen is taal van cruciaal belang. Teksten - in de vorm van bijvoorbeeld tentoonstellingsteksten, titelkaartjes en catalogi maar ook online aankondigingen - vormen immers een belangrijk onderdeel in hoe kunst wordt gepresenteerd en geïnterpreteerd door de kijker. Zeker bij kunstwerken en tentoonstellingen die een bepaalde geschiedenis, sociaalpolitieke situatie of geografie aankaarten is talige uitleg vaak onmisbaar als kader en handvat voor de bezoeker.

Omdat taal altijd verweven is met persoonlijke denkbeelden en daarmee met de geschiedenis en de maatschappij, is zij niet neutraal of statisch. Voor een groot deel wordt dit bij Framer Framed opgevangen door juist te werken met curatoren en kunstenaars die veel kennis en (persoonlijke) ervaring hebben met de onderwerpen die worden aangekaart in de tentoonstellingen, en dit wordt gereflecteerd in de teksten die zij schrijven. Toch blijft een deel van de communicatie en het vertalen van een curatorconcept - zowel letterlijk, vaak van Engels naar Nederlands, als meer figuurlijk, bijvoorbeeld in het opstellen van teksten voor verschillende online kanalen - verantwoordelijkheid van Framer Framed. Hoe voorkomen we hierbij dat we een bestaand, veelal eurocentrisch, (kunst)discours onkritisch reproduceren: een die met bepaalde woorden mensen uitsluit, kwetst of verkeerd representeert? Hoe zorgen we ervoor dat we niet alleen inclusiever zijn in de selectie van curatoren/kunstenaars en onderwerpen, maar deze ook op de juiste manier (re)presenteren? En op een veilige manier: internationale kunstenaars en curatoren zijn nogal eens woonachtig in landen waar politieke kwesties niet zondermeer expliciet benoemd kunnen worden. Zoals de recente publicatie van het Tropenmuseum al opmerkt *Words Matter*: woorden doen ertoe. Deze verantwoordelijkheid in communicatie betekent dat we continu in gesprek blijven met de curator(en) en binnen het team, en heel zorgvuldig onze woordkeuzes en formuleringen afwegen. Dit geldt in het algemeen, voor al onze tentoonstellingen - zo blijven we scherp op het vermijden van koloniale termen, zoals 'blank' - iets dat neutraliteit en onschuld als connotatie in zich draagt (alternatief: wit) - en 'slaven' - mensen zijn gedwongen tot slavernij, het is geen 'identiteit' (alternatief: 'totslaafgemaakten'). Maar ook per tentoonstelling kan dit verschillen. In hoeverre wil een kunstenaar bijvoorbeeld zijn of haar afkomst benadrukken in de communicatie? Kun je, in een tentoonstelling waar de sociale situatie in een land centraal staat, direct kritisch zijn op het politieke bewind of komt een curator hiermee in de problemen en moet het minder scherp geformuleerd? Voor een goede communicatie is verdieping per onderwerp en tentoonstelling noodzakelijk, en bij twijfel vragen we advies aan externe experts en kennissen in ons netwerk.

5. Publieksbereik

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

Framer Framed kan rekenen op bezoek van een divers samengesteld publiek. Om deze groepen te bedienen hanteert Framer Framed een 'open deur beleid': vrij toegankelijk en ruime openingstijden van 12:00 uur 's ochtends tot 18:00 uur 's avonds. Vooral de jonge leeftijdsgroep van 18-34 jaar is opmerkelijk voor een organisatie die zich richt op hedendaagse kunst. Deze jonge leeftijdsgroep komt op diverse platforms naar voren: 61% van de mensen die de website van Framer Framed bezoekt bestaat volgens Google uit de leeftijdsgroep 18-34 jaar. 56% van de mensen die de facebook pagina volgen bestaat uit de doelgroep 18-34 jaar.

In 2021 mocht Framer Framed zich verheugen op positieve media aandacht in onder meer lokaal: Dwars door de Buurt, Brugkrant, MUG; landelijk: De Groene Amsterdammer, De Volkskrant, Het Parool, Errant Journal, Beelden Magazine, Kunstlicht Magazine, NRC Handelsblad, Metropolis M, Boekman en Mr Motley. En internationaal: EtCetera, Stirworld, E-Flux, Slow Research Lab (podcast), The Architectural Review, TAZ/Bewegung fur die Rechte der Natur.

6. Organisatie

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling



6. Organisatie

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling



Team

Eind 2021 bestaat het bestuur van Framer Framed uit: Mellouki Cadat (voorzitter) Josien Pieterse en Cas Bool (directeur-bestuurders), daarnaast een team van tien medewerkers en een groep freelancers. Deze groep is divers in samenstelling: cultureel, opleiding, leeftijd, gender en seksualiteit.

In 2021 werden in totaal vijftien stage- en leerervaringsplekken gerealiseerd. Studenten waren afkomstig van de Universiteit van Amsterdam, de Reinwardt Academie, Artez, Universiteit Utrecht, Willem De Kooning, Hogeschool voor de Kunsten Utrecht en de Rietveld Academie. De studenten volgden de opleidingen Kunstgeschiedenis, Museumstudies, Urban Geography, Beeldende Kunst, Graphic design en Comparative Cultural Analysis.

Framer Framed is voor haar functioneren voor een belangrijk deel afhankelijk van vrijwilligers en stagiairs. De exposities hebben ruime openingstijden die alleen mogelijk zijn dankzij de inzet van vrijwilligers. Het betreft vrijwilligerscontracten die in uren gelijk staan aan 2,1 fte. In 2021 bestond het team van vrijwilligers uit ca. 25 personen. De vrijwilligersgroep weerspiegelt de internationale blik die Framer Framed nastreeft.

6. Organisatie

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

De vrijwilligers in de zaal zijn het eerste aanspreekpunt voor het publiek. De NOV belangenbehartigersorganisatie voor vrijwilligers heeft de organisatie voorzien in een standaard contract. De vrijwilligers zijn het gezicht van Framer Framed, zijn goed geïnformeerd zijn en voelen zich thuis in de internationale setting. Voorafgaand aan de opening van iedere tentoonstelling wordt een rondleiding voor hen verzorgd door de curator, zodat zij op de hoogte zijn van de inhoudelijke achtergrond van de expositie en individuele kunstwerken.

Huisvesting

De tentoonstellingsruimte van Framer Framed bevindt zich in stadsdeel Oost. Deze ruime en goed geoutilleerde ruimte biedt de organisatie de mogelijkheid zich inhoudelijk en zakelijk verder te ontwikkelen. Daarbij zijn op het gebied van educatie en talentontwikkeling nieuwe stappen gemaakt. De huurovereenkomst met de Gemeente Amsterdam wordt per Kunstenplanperiode geëvalueerd en verlengd met gelijke huurprijs, met een uitzicht t/m 2028. De huisvesting in de Molenwijk wordt vooralsnog gegarandeerd door De Alliantie en het Stadsdeel Noord. Het Stadsdeel is te spreken over de activiteiten die Framer Framed ontplooit in deze ontwikkelbuurt en is zelfs voornemens deze activiteiten uit te breiden naar elders in het stadsdeel.

Inzet voor de sector

Sinds 2018 is Framer Framed lid van het Platform voor Ontwikkelinstellingen (P_oi). In 2019 werd Framer Framed betrokken bij de oprichting van Moker, een nieuw platform voor Amsterdamse presentatie instellingen. Vervolgens werd Framer Framed gevraagd aan te schuiven bij de fusiebesprekingen, waardoor er nu sprake is van een belangenorganisatie Moker / P_oi. Deze nieuwe belangenorganisatie representeert momenteel rond de veertig culturele organisaties in Amsterdam. Moker / P_oi neemt ook deel aan het ACI (overleg voor culturele instellingen in Amsterdam) met twee zetels. In maart 2021 trad Josien Pieterse toe tot het bestuur van Moker / P_oi. Framer Framed is tevens lid van het landelijk platform voor presentatie instellingen De Zaak Nu en representant bij het ACI. Framer Framed speelt daarnaast met een aantal anderen een voortrekkersrol in het ontwikkelen van een concreet stappenplan ten aanzien van grensoverschrijdend gedrag, dat door alle kunstinstellingen kan worden overgenomen. Daarnaast werkt Framer Framed met CBK Zuidoost aan de uitvoering van een onderzoek in de sector naar publieksbereik. Doel is dat hier in 2022 concrete aanbevelingen uit volgen.



Online symposium, *Empowering Voices in the Art World* in samenwerking met Art Table Nederland

6. Organisatie

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

Fair Practice Code

Framer Framed heeft zich in 2019 actief ingezet voor een 'fair practice code' voor presentatie-instellingen. Per 1 januari 2017 hebben belanghebbende organisaties in de beeldende kunst een richtlijn voor kunstenaarshonoraria geïntroduceerd. Met de richtlijn trekt het veld samen op om te komen tot een professionelere contractpraktijk bij tentoonstellingen zonder verkoopdoel. Framer Framed onderschrijft en past deze richtlijn ook daadwerkelijk toe.

In 2019 was Framer Framed actief betrokken bij de werkgroep Fair Practice Code, onder leiding van Kunsten 92. Het onderzoek Richtlijn functie- en loonbouw presentatie-instellingen voor beeldende kunst met een loonhuis en handreiking voor secundaire arbeidsvoorwaarden werd in 2019 aan de Minister van OCW aangeboden, waarop de richtlijn als ingangseis voor het Kunstenplan 2021-2024 werd opgenomen. Dit vormde de basis van de aanvraag voor de Culturele Basis Infrastructuur 2021-2024 en de meerjaren aanvraag bij het AFK. In 2021 ontving Framer Framed van zowel het Ministerie als het AFK subsidie en kon daardoor de code vanaf 2021 implementeren en stappen zetten in het verder ontwikkelen van een professionele organisatie.

In 2021 vond een flinke professionaliseringsslag plaats in personeelsbeheer en -begeleiding en secundaire arbeidsvoorwaarden zoals doorbetaling bij (langdurige) ziekte en pensioenopbouw. Ook ontstond financiële ruimte om vrijwilligers een vergoeding te bieden voor hun inzet. Onder begeleiding van een HR adviseur werd nagedacht over de onderliggende visie volgens welke het personeelsbeleid werd opgezet. De uitgangspunten van Framer Framed werden vertaald in een (humaan) personeelsbeleid, dat zich vertaalt in de arbeidsvoorwaarden en de functioneringscyclus. Dit is uiteraard een werk in uitvoering en zal de komende tijd verder ontwikkeld en geïmplementeerd worden.

Veilige werkomgeving

Eind 2020 werd de sector opgeschrikt door een zeer serieus geval van grensoverschrijdend gedrag. Dit vroeg om het ontwikkelen van een betere infrastructuur om dergelijke kwesties eerder op te merken en er direct op te reageren. Framer Framed heeft in 2021 intern een medewerker aangesteld om zich te laten opleiden tot aandachtsfunctionaris. Daarnaast werkte de organisatie met andere kunstorganisaties in Amsterdam samen aan het vormen van een platform ten behoeve van grensoverschrijdend gedrag. Hierdoor kunnen we gezamenlijk gebruik maken van een externe adviseur van het LBIV (Het Landelijk Bureau Integriteit en Vertrouwenspersoon), de bijdrage is naar rato van de grootte van de instelling en maakt daarom ook voor kleine instellingen mogelijk gebruik te maken van de vertrouwenspersoon. Dit platform zal in 2022 van start gaan.

Code Culturele Diversiteit

Framer Framed wil dat de organisatie, de tentoonstellingen en de programmering een weerslag is van onze diverse samenleving. De organisatie veronderstelt dat identiteit intersectioneel is en daarmee een complexe samenstelling is van verschillende eigenschappen, voorkeuren en identiteitskenmerken die op elkaar inwerken. Sekse/ gender, seksualiteit, klasse, kleur en culturele achtergrond, etc. spelen daarbij een rol. Uitgangspunt is deze diversiteit in de gehele organisatie mee te nemen.

6. Organisatie

Framer Framed - Over het vormgeven van een werkelijk publieke instelling

Raad van Toezicht

Framer Framed heeft een bestuur en een Raad van Toezicht. De leden van de Raad van Toezicht worden benoemd voor een periode van (maximaal) vier jaar en zijn na hun aftreden voor maximaal één volgende periode van (maximaal) vier jaren herbenoembaar.

De Raad van Toezicht heeft tot taak het toezicht houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in de Stichting alsmede het uitoefenen van die taken en bevoegdheden die in de statuten aan de RvT zijn opgedragen of toegekend. Bij de vervulling van haar taak richten de leden van de RvT zich naar het belang en de continuïteit van de Stichting. De RvT bespreekt in ieder geval één keer per jaar met het bestuur de strategie en de voornaamste risico's verbonden aan de Stichting.

De RvT vergaderde in 2021 op 25 januari, 19 april, 11 oktober en 13 december. De Raad heeft toezicht gehouden op de bestedingen en monitort het functioneren van het bestuur en zichzelf. In 2021 trad Esther Captain op eigen verzoek uit de RvT. Captain maakte voordien deel uit van het bestuur van Framer Framed en heeft samen met Thomas Berghuis de transitie naar een Raad van Toezicht begeleid. Per 13 juli 2021 trad Lisa Walcott toe in de RvT. Vanwege persoonlijke omstandigheden was voorzitter Sylvia Dornseiffer genoodzaakt haar taken tijdelijk over te dragen aan Mirjam Shatanawi. In de vergaderingen heeft de RvT in het bijzonder aandacht besteed aan: het controleren van de jaarcijfers 2020, het werven van een nieuw RvT lid, implementatie van een personeelshandleiding en een bestuursreglement, controle kwartaalcijfers, vaststelling salaris directie en goedkeuring declaraties.

De Raad van Toezicht bestaat in 2021 uit:

- Sylvia Dornseiffer, Voorzitter, sinds 13 november 2019
- Mehtap Kocer, Penningmeester, sinds 22 maart 2019
- Mirjam Shatanawi, Secretaris, sinds 22 maart 2019
- Lisa Walcott lid, sinds 13 juli 2021
- Esther Captain, lid, afgetreden op 19 april 2021
- Thomas Berghuis, lid, sinds 22 maart 2019

Het bestuur vergaderde in 2021 3 keer en bestaat uit:

- Brieuc-Yves Cadat-Lampe Voorzitter, sinds 22 maart 2019
- Josien Pieterse Directeur-bestuurder, sinds 11 februari 2019
- Cas Bool Directeur-bestuurder, sinds 11 februari 2019

De voorzitter neemt een onafhankelijke positie in binnen het bestuur en doet zijn werk onbezoldigd.